

*Голуб Марія Олексіївна
аспірант кафедри туризму
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИБОРУ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕТНО- ТА ЕКО- ТУРИЗМУ

Анотація. Проаналізовані основні підходи щодо визначення туристичних ресурсів в цілому. Визначені основні фактори, які мають вплив на потенціал розвитку етнічного та екологічного туризму. Охарактеризоване дослідження експертного оцінювання за допомогою методу Т. Сааті. Проведено дослідження вибору туристичних ресурсів розвитку екологічного та етнічного туризму.

Ключові слова: етнічний туризм, екологічний туризм, туристичні ресурси, метод Т. Сааті.

Постанова проблеми. Сучасний стан туристичної діяльності України має чітко виражену орієнтацію на експорт туристичних послуг, і тому необхідно вирішувати проблему збільшення кількості в'їзних та внутрішніх туристів. Ситуація, яка склалася за останній рік, обумовлює економічну неможливість більшості громадян України виїжджати за кордон, тому актуальним постає питання дослідження ресурсної бази різних видів туризму. У свою чергу, такий симбіоз двох видів як екологічний та етнічний туризм дозволяє розвивати внутрішній туризм без великих інвестицій. Отже, для розуміння потенціалу впровадження екологічного та етнічного туризму необхідно визначити туристичні ресурси, які найбільшим чином впливають на їхній розвиток. Туристична діяльність, взагалі, належить до видів суспільної практики з яскраво вираженою ресурсною орієнтацією, аналогічно екологічний та етнічний туризм не є винятком.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Питання визначення туристичних ресурсів є предметом постійних дискусій як вітчизняних, так і

зарубіжних вчених. Значний внесок у вирішення окремих аспектів оцінки розвитку внесли О. Любіцева, Є. Панкова, В. Стафійчук, М. Мальська, І. Смаль, Н. Антонюк, Н. Ганич та ін. Однак, проблема вибору туристичних ресурсів у розрізі їхнього використання як екологічного так і етнічного туризму в Україні не була розглянута раніше.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначенні методів вибору туристичних ресурсів України для розвитку етнічного та екологічного туризму. Об'єкт дослідження це процес розвитку етнічного та екологічного туризму в Україні. Предмет дослідження – туристичні ресурси.

Виклад основного матеріалу. Туризм заснований на цільовому та розумному використанні туристичних ресурсів. У зв'язку з тим, що існує багато думок щодо визначення туристичних ресурсів, розглянемо деякі з підходів.

Туристичні ресурси, вважає М. Мальська [3], це специфічні властивості природного середовища, а також їх поєднання, прояви людської діяльності, природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, які є предметами зацікавлення туристів, стимулюють їх до подорожі, здатні задовольнити їхні потреби у відновленні та розвитку фізичних, емоційних та інтелектуальних сил. Ресурсом є не лише пейзаж чи історична пам'ятка, а й тиша, чисте повітря, гостинність жителів, доступність розваг тощо. Там, де немає туристичних ресурсів, туризм розвиватись не може.

У свою чергу, вчена О. Любіцева [1], зазначає, що туристичні ресурси (франц. resource - допоміжні засоби) - це об'єкти природи, історії, культури, поточні події, явища, які можуть бути використані у процесі створення та реалізації туристичного продукту, будучи мотиваційною підставою для його вибору, наприклад, за видом, сезоном та іншими ознаками.

На думку вченого І. Смаль [5], у структурі туристичних ресурсів виділяють кілька складових: природну, соціально-культурну або суспільну, технологічну і подієву, які, у свою чергу, розділяються на ряд компонентів, що мають свою будову (рис. 1).

Рис. 1. Структура туристичних ресурсів

Для визначення потенціалу розвитку симбіозу таких видів туризму як екологічного та етнічного була обрана структура туристичних ресурсів І. Смалю, а також вирішено використовувати методіку експертного оцінювання Т.Сааті, відповідно до якої фахівцям туристичної галузі різних регіонів України було запропоновано визначити вагу таких видів туристичних ресурсів, як природні, технологічні, суспільні та події. Сутність методу американського вченого Т. Сааті полягає в тому, що передбачається попарне порівняння обраних альтернатив з метою виявлення найпривабливішої з них. Він містить в собі наступні етапи:

декомпозиція проблеми;

побудування ієрархічної структури моделі проблеми;
експертне оцінювання переваг;
побудування локальних пріоритетів;
оцінка узгодженості суджень;
синтез локальних переваг;
висновки та пропозиції для прийнятих рішень [2, с. 289].

Відміна представленого методу від звичайного бального оцінювання полягає в тому, що експерту пропонується віддавати перевагу кожен раз, коли він оцінює дві альтернативи, а не із загального переліку. Під час оцінки, експерт виставляє свої бали у анкету за спеціальною шкалою (табл. 1).

Таблиця 1 [2, с. 290]

Шкала оцінки альтернатив методом експертного оцінювання Т. Сааті

Ступінь переваги одного об'єкту над іншим	Міра важливості (значимості) переваги
Однакова важливість (значимість). Немає переваг	1
Слаба перевага за важливістю (значимістю). Слаба перевага.	3
Істотна або сильна перевага за важливістю (значимістю). Сильна перевага	5
Дуже сильна перевага за важливістю (значимістю). Дуже сильна перевага	7
Абсолютна перевага	9
Проміжна оцінка міри переваги між сусідніми значеннями	2, 4, 6, 8

Таким чином, дослідження має виявити думку фахівців стосовно того, які туристичні ресурси є важливішими під час оцінки потенціалу розвитку етнічного та екологічного туризму.

Перш за все, необхідно визначити, необхідну мінімальну кількість опитуваних фахівців туристичної галузі для того, щоб довести репрезентативність вибірки, за формулою [4, с. 217]:

$$n = \frac{n_0}{\frac{n_0 + (N-1)}{N}}, \quad (1.1)$$

$$n_0 = \frac{t^2 * \sigma^2}{\Delta^2}, \quad (1.2)$$

де: n – скорегований обсяг вибірки;

N – кількість елементів генеральної сукупності;

n_0 – розрахунковий обсяг вибірки без урахування повторності відбору;

t^2 – таблична величина, що відповідає довірчій вірогідності $F(t)$, яка гарантує оцінку генеральної сукупності за даними вибіркового дослідження;

σ^2 – генеральна дисперсія;

Δ^2 – допустима похибка, яка задається дослідником виходячи з необхідної точності результатів проектованої вибірки.

У разі, якщо відомі максимальні та мінімальні бали, за якими оцінюють експерти, тоді середнє квадратичне відхилення можна визначити за правилом «трьох сігм». У нашому випадку, максимальний бал – 9, а мінімальний – 1, звідси виходить, що похибка дорівнює 0,3 бали, а довірча вірогідність – 0,9802. Це вказує на те, що результати, які отримані під час дослідження скорегованого обсягу вибірки на 98% характеризують генеральну сукупність. У свою чергу, генеральною сукупністю визначимо як кількість суб'єктів туристичної діяльності, яких було зареєстровано на 01.01.2014 р., що говорить про 5346 суб'єкти туристичної діяльності [6, с. 246]. Тоді, скорегований обсяг вибірки визначається як кількість фахівців, яких треба опитати (по 1 на кожному підприємстві). Наведемо розрахунки за вищезазначеними формулами:

$$n_0 = \frac{2,33^2 * 1,3^2}{0,3^2} = 101,9422 ;$$

$$n = \frac{101,9422}{\frac{101,9422+(5346-1)}{5346}} = 100,0512 = 101.$$

Як видно з розрахунків, для отримання достовірних результатів необхідно опитати щонайменше 101 фахівця.

В дослідженні приймали участь 101 експерт, тому розрахунки ведуться послідовно за кожною анкетною, в результаті якої отримується значення структурного аналізу. Отже, в процесі обробки первинних даних визначення критеріїв оцінки факторів, які впливають на розвиток етнічного та екологічного туризму, були скореговані згідно з принципами, які були зазначені Міжнародною екотуристичною організацією [7]. Таким чином, отримуємо наступні результати (табл. 2, рис. 2)

Таблиця 2

Результат дослідження за допомогою методу Т. Сааті

Альтернативні види туристичних ресурсів	Відносна вага значимості принципів вибору критеріїв оцінки факторів				Скорегована відносна вага
	екологізації	гуманізації	пізнавальності	прибутковості для місцевого населення	
1	2	3	4	5	6
Лісові	0,026653	0,022705	0,025666	0,023692	0,098716
Флоро-фауністичні	0,026653	0,022705	0,025666	0,023692	0,098716
Водні	0,026482	0,022559	0,025502	0,02354	0,098083
Ландшафтні	0,022325	0,019018	0,021498	0,019844	0,082685
Історичні	0,020427	0,0174	0,01967	0,018157	0,075654
Бальнеологічні	0,019405	0,016531	0,018687	0,017249	0,071872
Археологічні	0,018054	0,015379	0,017385	0,016048	0,066866
Паркові	0,015891	0,013537	0,015302	0,014125	0,058856
Культурологічні	0,012917	0,011003	0,012438	0,011482	0,04784
Архітектурні	0,010932	0,009313	0,010528	0,009718	0,04049
Кліматотерапевтичні	0,010122	0,008623	0,009747	0,008998	0,03749
Громадські	0,010066	0,008575	0,009693	0,008948	0,037282
Мистецькі	0,008991	0,007659	0,008658	0,007992	0,0333

1	2	3	4	5	6
Інформаційні	0,007501	0,00639	0,007223	0,006667	0,027781
Рекламні	0,007031	0,00599	0,006771	0,00625	0,026042
Інноваційні	0,005974	0,005089	0,005752	0,00531	0,022125
Спортивні	0,005055	0,004306	0,004867	0,004493	0,018721
Управлінські	0,004571	0,003894	0,004402	0,004063	0,016929
Релігійні	0,003603	0,003069	0,00347	0,003203	0,013344
Технічні	0,003256	0,002773	0,003135	0,002894	0,012058
Політичні	0,002238	0,001907	0,002155	0,00199	0,00829
Техногенні	0,001852	0,001578	0,001784	0,001647	0,006861

Загальна структура розподілу альтернатив вибору представлена на рис. 2.

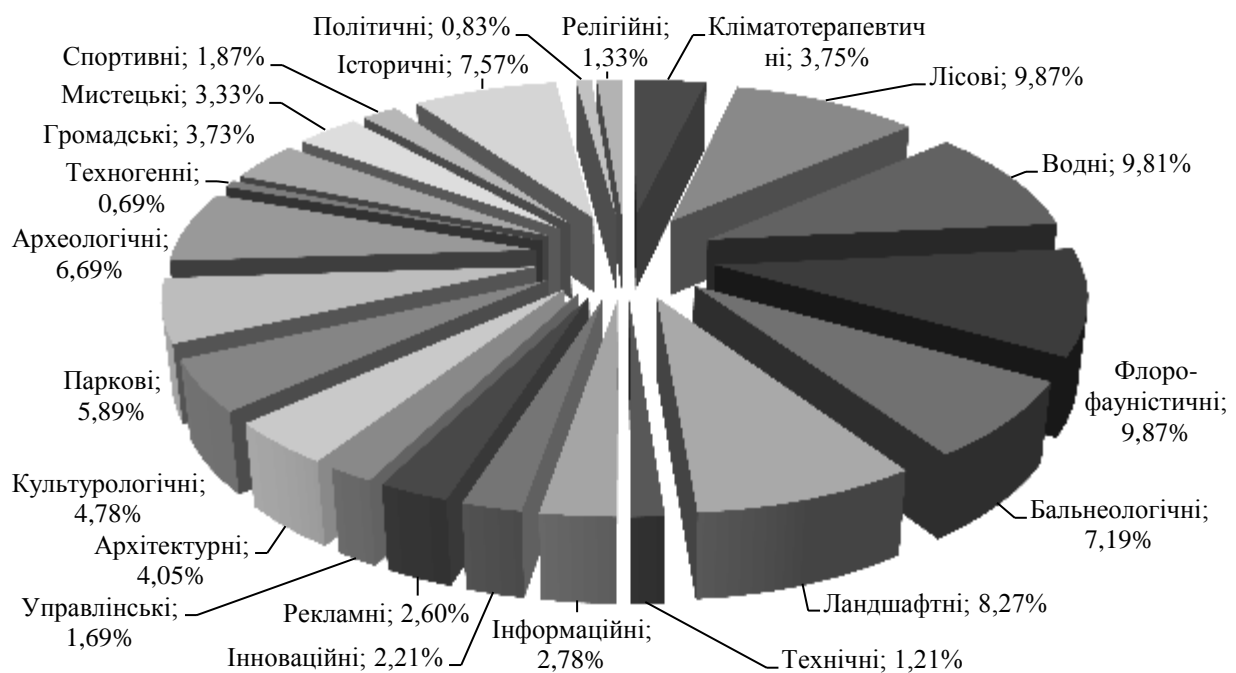

Рис. 2. Результат дослідження за допомогою методу Т. Сааті

Висновки. У результаті, отримуємо низку показників, які, на думку експертів, головним чином впливають на потенціал розвитку території, а також мають своє відображення у Державній Службі Статистики України. Проведений аналіз дає змогу зробити висновок, що з урахуванням впливу

принципів, для подальшої оцінки потенціалу розвитку етнічного та екологічного туризму необхідно також використовувати метод інтегрального показника. Такий аналіз дозволить надати детальну характеристику регіонам України, що дасть змогу провести об'єктивну оцінку потенціалу розвитку екологічного та етнічного туризму.

Список літератури.

1. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2007. - 369 с.
2. Лямец В.І., Тевяшев А.Д. Системний аналіз. Вступний курс. – 2-е вид., перероб. Та допов., - Харків: ХНУРЕ, 2004. – 448 с.
3. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : підруч. / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. - К. : Знання, 2008. - 661 с. - Бібліогр.: с. 496-498.
4. Мармоза А.Т. Теорія статистики [текст] підручник / А.Т. Мармоза – 2-ге вид. перероб та доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. -592 с.
5. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
6. Статистичний збірник «Регіони України» Частина 1. Державна Служба Статистики, Київ, 2014. – 299 с.
7. The International Ecotourism Society's website. [Internet resource]. – Access mode: <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>

Holub M.O. BASIC METHODS OF CHOICE OF TOURISM RESOURCES FOR ETHNO- AND ECO- TOURISM DEVELOPMENT

Abstract. The basic approaches to the tourism resources definition were analysed. The main factors that affect the development of ethnic and ecological tourism potential were defined. Method by T.Saati were described. The research of choice of tourism resources for ecological and ethnic tourism development was made.

Keywords: ethnic tourism, ecotourism, tourism resources, T. Saaty method.